

Камянець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра історії України

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.), мова викладання – українська
Викладачі	Комарницький О. Б. , професор кафедри історії України, доктор історичних наук, 067-951-65-26 ПІБ, посада, контактні телефони (за згодою)
Профайл викладачів	http://history.kpnu.edu.ua/komarnitskuj/ https://scholar.google.com.ua/citations?user=NlrwupcAAAAJ&hl=uk http://posek.km.ua/navchalniie-proces/komarnickiie-oleksandr-borisovich.html http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0079313 https://www.facebook.com/search/top/?q=Олександр%20Комарницький
E-mail:	kob-1974@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=9711
Консультації	Групові консультації проводяться щотижня за графіком кафедри, індивідуальні – в другій половині всіх робочих днів

2. Анотація до курсу

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальностей 014 Середня освіта (Історія), 032 Історія та археологія за освітньо-професійною програмою Історія, 052 Політологія.

На вивчення курсу відводиться 120 годин (4 кредити ECTS). Його вивчення має на меті в ході лекційних і семінарських занять, консультацій, індивідуальної та самостійної роботи студентів на основі сучасної методології, новітніх досягнень вітчизняної і зарубіжної науки та ознайомлення з найновішими дослідженнями історії українсько-російських відносин, сформуванню цілісних, системних знань і чіткого розуміння й уявлення кожним майбутнім фахівцем ключових аспектів цієї навчальної дисципліни.

Курс «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» має взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами навчального плану підготовки фахівців, зокрема, з історією України, всесвітньою історією, історією окремих регіонів, історіографією, історичною географією, етнографією, економічною історією.

Програма та завдання навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Новітній період в історії українсько-російських взаємин.

3. Мета та цілі курсу

Мета навчальної дисципліни «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» полягає у з'ясуванні характеру та змісту українсько-російських відносин, визначення їх ролі і місця у процесі розвитку української та російської державності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» є:

- донести до студентів поняття предмету і завдання дисципліни;
 - засвоєння студентами основних теоретичних положень та важливих вузлових проблем розвитку історії українсько-російських відносин;
 - вивчення особливостей української та російської держав у різних сферах в окреслених курсом хронологічних межах.
 - оволодіти науково-термінологічними означеннями, поняттями, основними методами дослідження проблеми українсько-російських культурних взаємин;
 - застосування сучасних методологічних принципів та прийомів для дослідження різних аспектів українсько-російських взаємин;
 - визначити суспільно-історичні умови розвитку українсько-російських відносин;
 - проаналізувати основні чинники та засоби взаємовпливів між Україною і Росією;
 - розкрити студентам основний понятійний апарат і термінологію, якими оперує дисципліна.
- У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:
- загальні закономірності розвитку українсько-російських відносин в історичній ретроспективі; тенденції політичного, соціально-економічного та культурного розвитку української та російської держав;
 - підручники, посібники, довідники та монографічну літературу з курсу;
 - економічні і соціальні чинники розвитку українського і російського народів, формування їх ментальності;
 - понятійний апарат.

Вміти:

- синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу політичну культуру;
- застосовувати отримані знання з історії українсько-російських відносин у повсякденній діяльності для орієнтації у соціально-економічному і політичному житті та оцінюванні суспільних явищ;
- оперувати фактичним матеріалом з історії українсько-російських відносин;
- виявляти спільні риси і розпізнавати особливості української та російської держав у різних сферах;
- об’єктивно оцінювати характер та визначати зміст українсько-російських взаємин;
- застосовувати сучасні методологічні принципи та прийоми для дослідження різних аспектів українсько-російських взаємин;
- визначати суспільно-історичні умови розвитку українсько-російських відносин;
- аналізувати основні чинники та засоби взаємовпливів між Україною і Росією;
- адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане.

4. Формат курсу

Навчальний курс «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» - стандартний, є органічною частиною обов’язкового компоненту нормативних навчальних дисциплін професійної підготовки. Стандартний, обсягом 90 годин (3 кредити), в тому числі 22 годин лекцій, 18 годин семінарських занять і 50 годин самостійної роботи студентів денної форми навчання. Завершується складанням заліку. Призначений для денної форми навчання.

5. Результати навчання

Перелік компетентностей, здобуття яких гарантуватиме вивчення дисципліни

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології.
Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 2. Здатність працювати автономно. ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК 5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 8. Проводити наукові дослідження на засадах академічної Здоброчесності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК 1. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. СК 2. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому

	<p>числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.</p> <p>СК 3. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.</p> <p>СК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.</p> <p>СК 5. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.</p> <p>СК 6. Здатність визначати спільні риси та розуміння особливостей української та російської держав у різних сферах в окреслених курсом хронологічних межах.</p> <p>СК 7. Здатність об'єктивно оцінювати характер та визначати зміст українсько-російських взаємин</p> <p>СК 8. Володіння науково-термінологічними означеннями, поняттями, основними методами дослідження проблеми українсько-російських культурних взаємин.</p> <p>СК 9. Визначення суспільно-історичних умов розвитку українсько-російських відносин</p> <p>СК 10. Аналіз основних чинників та засобів взаємовпливів між Україною і Росією.</p>
--	--

6. Очікувані результати навчання з дисципліни _____

- уміння аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень;
- уміння здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології;
- уміння розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів;
- уміння планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки;
- уміння зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються;
- володіння фактичним матеріалом з історії українсько-російських відносин;
- уміння виявляти спільні риси і розпізнавати особливості української та російської держав у різних сферах;
- уміння об'єктивно оцінювати характер та визначати зміст українсько-російських взаємин;
- уміння аналізувати основні чинники та засоби взаємовпливів між Україною і Росією;
- уміння застосовувати сучасні методологічні принципи та прийоми для дослідження різних аспектів українсько-російських взаємин.

6. Обсяг і ознаки курсу

Подати інформацію з робочої програми навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання	перший	
Семестр вивчення	другий	
Кількість кредитів ЄКТС	4	
Загальний обсяг годин	120 год.	
Кількість годин навчальних занять	40 год.	
Лекційні заняття	22 год.	
Практичні заняття	0 год.	
Семінарські заняття	18 год.	
Лабораторні заняття	0 год.	
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.	
Форма підсумкового контролю	залік	

7. Пререквізити курсу

Навчальна дисципліна «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» завершує теоретичну підготовку історика-магістранта. Її вивчення опирається на базові знання з усіх історичних і філософських навчальних курсів, здобуті на бакалаврському рівні, особливо під час вивчення «Історії України», «Етнологія», «Джерелознавства історії України», «Основи наукових досліджень», та на магістерському рівні – «Українська історіографія» та «Методика наукових досліджень». Оскільки наступний етап навчальної діяльності студента пов'язаний із підготовкою випускової кваліфікаційної роботи, яка є самостійним науковим дослідженням, то формування всіх понять дисципліни найбільш ефективно реалізується в контексті обраної теми дослідження. Організація роботи студентів передбачає формування поняттєво-категоріального масиву інформації з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науково-технічною літературою, а також розв'язання проблемних наукових задач та ситуацій.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

9. Політики курсу

Вивчення навчального курсу «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)» здійснюється на лекційних і семінарських заняттях, які є обов'язковими для кожного студента. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. В разі пропуску таких занять, студенти отримують від викладача відповідні консультації та вивчають пропущені самостійно і особисто відповідають на кожне з них в усній чи письмовій формі, після чого в журналі робляться записи. Крім того, передбачено практику періодичного індивідуального і перехресного усного опитування, виконання письмових контрольних робіт; практичних, індивідуальних і самостійних завдань тощо. При цьому робиться акцент на дотриманні студентами професійної етики, наукової доброчесності і недопущення будь-якого прояву плагіату, фальсифікації, фабрикації. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Викладач особисто подає приклад дотримання академічної доброчесності передбачає і орієнтує в цьому студентів за допомогою: а) посилань на літературу і джерела інформації; б) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; в) надання достовірної інформації про методики і результатів досліджень, джерела використаної інформації та власну науково-педагогічну діяльність; г) контролю за дотриманням академічної доброчесності; д) виключно об'єктивного оцінювання результатів навчання.

Також викладач намагається в межах своїх можливостей контролювати дотримання студентами академічної доброчесності через: а) з'ясування, чи навчальні завдання виконувались ними самостійно; б) уточнення посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; в) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; г) володіння достовірною інформацією про результати власної навчальної і наукової діяльності; формування вмінь і навичок використання методики досліджень і джерел інформації.

Особлива увага приділяється методичному забезпеченню з допомогою опорних лекцій, посібників, методичних рекомендацій, надання списку рекомендованої літератури, в тому числі надання доступу до електронної бази даних кафедри, використання мультимедійних презентацій, довідково-інформаційних інтернет-джерел. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Схема курсу

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекційні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Новітній період в історії українсько-російських взаємин						
Тема 1. Російсько-українські стосунки наприкінці XIX – на початку XX ст.	14	2	2	-	13	-
Тема 2. Російський націоналізм і Україна в добу революції і громадянської війни	14	6	4	-	13	-
Тема 3. Взаємини між УСРР і радянською Росією у 20-30-ті рр. XX ст.	14	4	4	-	11	-
Тема 4. Національна політика Кремля у роки Другої світової війни	10	2	-	-	11	-
Тема 5. Українсько-російські відносини у післявоєнний період (друга половина 40-х – 80-ті рр. XX ст.	14	2	2	-	17	-
Тема 6. Українсько-російські відносини у 90-ті рр. XX ст. – на початку XXI ст. Збройна агресія Росії проти України	14	6	6	-	15	-
Разом за змістовим модулем 1	90	22	18	-	80	-
Разом годин	90	22	18	-	80	-

Рекомендована література

Основна

1. Головка В. В. Україна в умовах антитерористичної операції та російської збройної агресії (2014 р.) // Укр. іст. журн. 2015. №3. С. 176-193.
2. Литвин В. Історія України: у 3 т. Київ: Вид. дім «Альтернативи», 2005. Т. II. Кінець XVIII ст. – початок XX ст. 760 с.
3. Литвин В. Історія України: у 3 т. Київ: Вид. дім «Альтернативи», 2005. Т. III. Книга перша. Новітній час (1914-2004). 832 с.
4. Литвин В. Історія України: у 3 т. Київ: Вид. дім «Альтернативи», 2005. Т. III. Книга друга. Новітній час (1914-2004). 640 с.

5. Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / [відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: О. Г. Аркуша, В. Ф. Верстюк, с. В. Віднянський та ін.]. Київ: Ніка-центр, 2012. 592 с.
6. Смолій В., Якубова Л. Крим і Донбас: проблеми й перспективи інтеграції в модерний український проект (аналітична записка) / НАН України. Інститут історії України. Київ, 2019. 116 с.
7. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2015. 166 с. (Студії з регіональної історії. Степова Україна).
8. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 544 с., 96 с. іл. (Україна. Нариси історії).
9. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 620 с., 124 с. іл. (Україна. Нариси історії).
10. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 592 с., 48 с. іл. (Україна. Нариси історії).
11. Україна і Росія в історичній ретроспективі: нариси в 3-х томах / Інститут історії України НАН України; Верстюк В. Ф., Горобець В. М., Толочко О. П. Київ: Наук. думка, 2004. Т. 1. Українські проекти в Російській імперії. 504 с.

Додаткова

1. Бикова Т. Кримськотатарський аспект національної політики Кремля у Кримській АСРР (1921–1928 рр.) // Укр. іст. журн. 2018. № 1. С. 98-126.
2. Бугай М. Ф. Депортація кримських татар у 1944 р. // Укр. іст. журн. 1991. №1. С. 29-45.
3. Верменич Я. В. Феномен пограниччя: Крим і Донбас в долі України / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України, Інститут історії України, Відділ історичної регіоналістики. Київ: Ін-т історії України, 2018. 369 с.
4. Верменич Я. В. Донбас у контексті теорій порубіжжя: соціогуманітарний аналіз // Укр. іст. журн. 2015. № 1. С. 108-135.
5. Волковинський В. М. Організація великоросійських шовіністів в Україні на початку ХХ ст. // Укр. іст. журн. 1999. №3. С. 63-74.
6. Галушко К. Русь – Малоросія – Україна: назва і територія. Київ, 2017. 32 с.
7. Головка В. В. Революція достоїнства и сепаратистский кризис: последствия для крупного донецкого капитала // Проблеми історії України: факти, судження пошуки: міжвід. зб. наук. пр. Київ. 2015. №23 С. 5–21.
8. Головка В. Оккупація Крима / Отв. ред. А. Шорина. Киев: COOP Media, 2016. 128 с. («Русский мир» против Украины)
9. Гула Р. В., Передерій І. Г. Російський фашизм: ідеологічні основи, історія становлення та сучасні модифікації // Укр. іст. журн. 2017. № 2. С. 160-192.
10. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій; Кер. авт. кол. Г. Боряк; Авт. кол.: В. Головка (коорд. проекту), В. Даниленко, С. Кульчицький, О. Майборода, В. Смолій, Л. Якубова, С. Янішевський; НАН України, Інститут історії України. Київ: Ніка-Центр, 2016. 796 с.
11. Євсєєва Т. М. Російська православна церква в Україні 1917–1921 рр.: Конфлікт національних ідентичностей у православному полі / Наук. ред. О. П. Реєнт. НАН України, Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2005. 362 с.
12. Єфіменко Г. Г. Історія створення та автентичний зміст «воєнно-політичного союзу» між УСРР та РСФРР (березень – червень 1919 р.) // Укр. іст. журн. 2014. № 1. С. 120-145.

13. Єфіменко Г. Формування східного кордону України. Український Донбас. [Київ, 2017]. 20 с.
14. Єфіменко Г. Г. Більшовицький центр і радянська Україна: економічні аспекти національної політики Кремля у 1917-1925 рр. // Укр. іст. журн. 2009. №. 2. С. 96-109.
15. Каліщук О. Українсько-литовсько-польський досвід «війни у війні»: спроба компаративного аналізу // Укр. іст. журн. 2018. №. 3. С. 92-111.
16. Ковальчук М. Російсько-Тулський загін Армії УНР: формування та бойовий шлях (квітень – травень 1919 р.) // Укр. іст. журн. 2018. №. 4. С. 68-84
17. Крим в умовах суспільно-політичних трансформацій (1940–2015): зб. док. і матер. 2-е вид. / Упоряд.: О. Г. Бажан (керівник), О. В. Бажан, С. М. Блащук, Г. В. Боряк, С. І. Власенко, Н. В. Маковська; Відп. ред. В. А. Смолій; НАН України, Інститут історії України; Центральний державний архів громадських об'єднань України; Центральний державний архів вищих органів влади та управління України; Галузевий державний архів Служби безпеки України. Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2016. 1092 с.
18. Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації: матер. Круглого столу «Історико-культурний та науковий потенціал Півдня та Сходу України в умовах окупації та воєнних дій: загрози, втрати, перспективи збереження та відновлення». м. Київ, 12 листопада 2015 р. / Упоряд.: С. І. Кот, Г. В. Боряк; Відп. ред. В. А. Смолій; Редкол.: Г. В. Боряк, С. І. Кот, І. Д. Ліховий та ін. Київ: Ін-т історії України, 2016. 90 с.
19. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об'єднаної Європи. Київ: Центр Разумкова, 2018. 232 с.
20. Кульчицький С., Якубова Л. Донеччина і Луганщина у XVII–XXI ст.: історичні фактори й політичні технології формування особливого та загального у регіональному просторі / Відп. ред.: В. Смолій; НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2015. 813 с.
21. Кульчицький С., Якубова Л. Кримський вузол. Київ: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2018. 496 с.
22. Кульчицький С., Якубова Л. Триста років самотності: український Донбас у пошуках смислів і Батьківщини. Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2016. 720 с.; Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2019. 720 с.
23. Лупандін О. І. Питання про кримську автономію у 1918 р. // Укр. іст. журн. 1996. №1. С. 68-75.
24. Любченко В. Б. Теоретична та практична діяльність російських націоналістичних організацій в Україні (1908-1914 рр.) // Укр. іст. журн. 1996. №2. С. 55-65.
25. Магочій П.-Р. Крим: наша благословенна земля. Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2014. 160 с.
26. Маєвський М. Польсько-українська робоча група: приклад результативної співпраці // Укр. іст. журн. 2015. №. 1. С. 168-177.
27. Парахіна М. Б. Особливості русифікації в УРСР у другій половині 1950 – першій половині 1960-х рр. (з історії мовної проблеми) // Укр. іст. журн. 2014. №. 4. С. 128-146.
28. Подольський А. Ю. Антисемітська політика російського царизму в Україні на початку ХХ ст. // Укр. іст. журн. 1995. №6. С. 61-65.
29. Процик А. Російський націоналізм і Україна в добу революції й громадянської війни // Укр. іст. журн. 2002. №4. С. 122-136; №5. С. 130-139.
30. Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України: наук.-метод. матер. / За заг. ред. П. Полянського; Авт. кол.: Головка В., Палій О., Черевко О., Янішевський С. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2015. 36 с.
31. Рубльов О. С. Вивільняючись із магнетичного поля імперщини: обговорення в Інституті історії АН УРСР праці М.Брайчевського «Приєднання чи воз'єднання?» (4 липня 1974 р.) // Укр. іст. журн. 2016. №. 5. С. 37-79.
32. Сарбей В. Г. «Українське питання» в Російській імперії очима дослідників початку і кінця ХХ століття // Укр. іст. журн. 1996. №2. С. 35-46.

33. Смолій В., Якубова Л. Донеччина і Луганщина: етнонаціональна ситуація, перспективи та інструменти державного регулювання: Аналітична доповідь / Відп. ред. В. Смолій; НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2015. 60 с.
34. Смолій В., Якубова Л. Історичний контекст формування проекту руский мир та практика його реалізації в Криму й на Донбасі: Аналітична записка / НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2018. 144 с.
35. Студенна-Скруква М. Український Донбас: обличчя регіональної ідентичності. Познань: Наука й інновації, 2014. 307 с.
36. Удод О. А. Українсько-російські взаємини: історіографічні міркування й роздуми // Укр. іст. журн. 2005. № 2. С. 167-177.
37. Усенко П. Г. З «новоросійського» плацдарму (приукраїнська акваторія Великої війни: Чорне море, 1914–1917) / НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2016. 194 с. (Студії з регіональної історії. Степова Україна)
38. Хаген М. Держава, нація та національна свідомість: російсько-українські відносини в першій половині ХХ ст. // Укр. іст. журн. 1998. №1. С. 122-131.
39. Якубова Л. Інтеграція Донбасу і Криму vs дезінтеграція України: історичний досвід, сучасні виклики (аналітична доповідь) / НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2019. 333 с.
40. Якубова Л. «Русский мир» в Україні: на краю прірви. Київ: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2018. 384 с.
41. Якубова Л., Головка В., Примаченко Я. Русский мир на Донбасі та в Криму: історичні витоки, політична технологія, інструмент агресії: Аналітична доповідь / Відп. ред. В. Смолій. НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2018. 227 с.

11. Система оцінювання та вимоги

Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 40 балів, модульна контрольна робота – 40 балів, самостійна робота – 10 балів, індивідуально-дослідні завдання – 10 балів.

Поточний і модульний контроль (100 балів)				Сума
Змістовий модуль 1 (50 балів)				100
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Індивідуально-дослідні завдання	
40 балів	40 балів	10 балів	10 балів	

Оцінювання навчальних досягнень студентів проводиться у відповідності до таблиці шкал:

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
			екзаменаційна	залікова
90-100	A (відмінно)	10	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30	задовільно	
67-74	D (задовільно)	25		
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)			

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни «Історія українсько-російських відносин (XX – початок XXI ст.)»

При оцінюванні рівня знань студента, відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка», аналізу підлягають:

- **характеристики відповіді:** цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- **якість знань** (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- **ступінь сформованості умінь поєднувати теорію і практику** під час розгляду ситуацій, практичних задач, в процесі політичної комунікації і соціалізації;

- **рівень володіння розумовими операціями:** вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- **досвід творчої діяльності:** вміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- **самостійна робота:** робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, вміння добувати інформацію з різноманітних джерел (нормативні, програмові; нормативні, преса), робота з комп'ютерною технікою, системою Internet .

Дані критерії є підставою для оцінювання рівня знань, умінь і навичок студентів на навчальних заняттях за дванадцятибальною системою:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни,

		може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно- дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обгрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обгунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі

		докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-

		дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
--	--	---

Якщо студент не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).